

Realfagskonferansen,
7. mai 2019

CRISPR – Hva er det og hvordan vil det påvirke samfunnet vårt?

Hilde Mellegård, Seniorrådgiver

Bioteknologirådet

- **Vurdere og drøfte** samfunnsmessige og etiske spørsmål knyttet til moderne **bioteknologi**
- **Informere** og skape **debatt**
- Bestemmer ingenting. MEN – gir **gode råd** som mange velger å følge

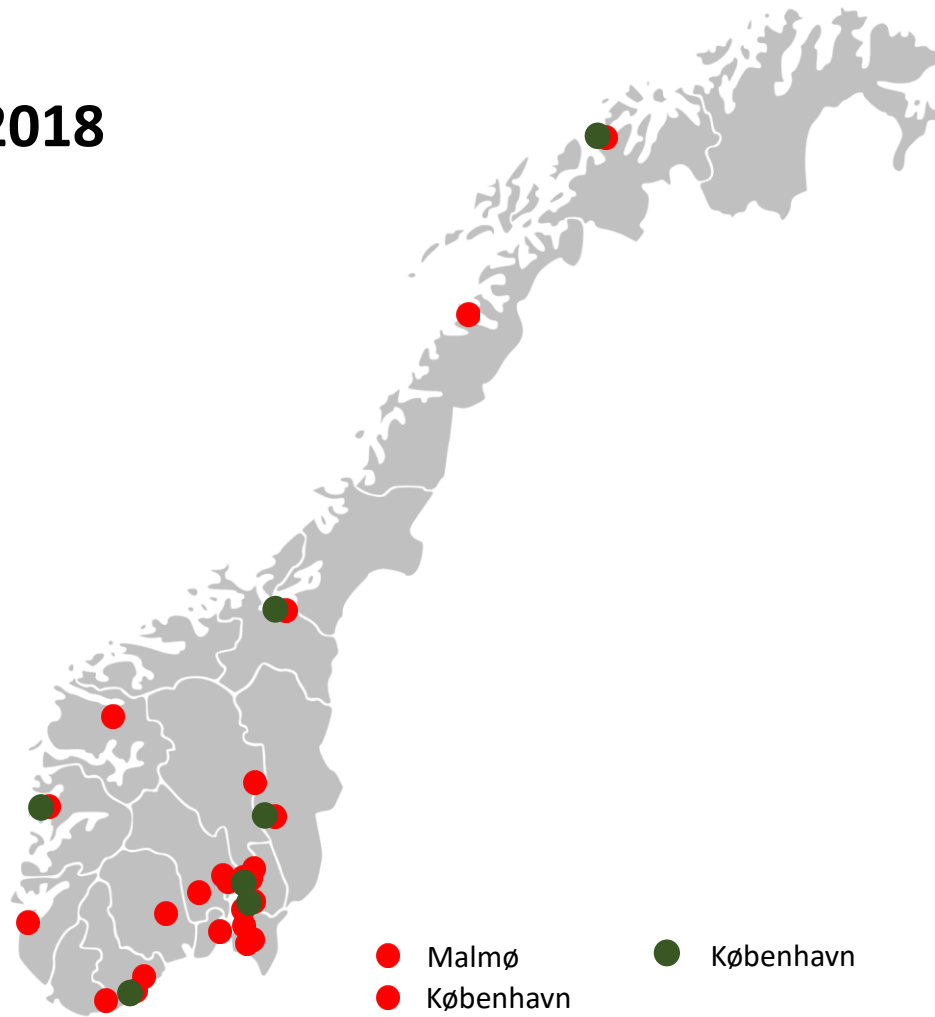

BIOTEKNOLOGIRADET.NO

Ole Frithjof Norheim ny leder for Bioteknologirådet

Lege og professor i medisinsk etikk ved Universitetet i Bergen Ole Frithjof...

2018

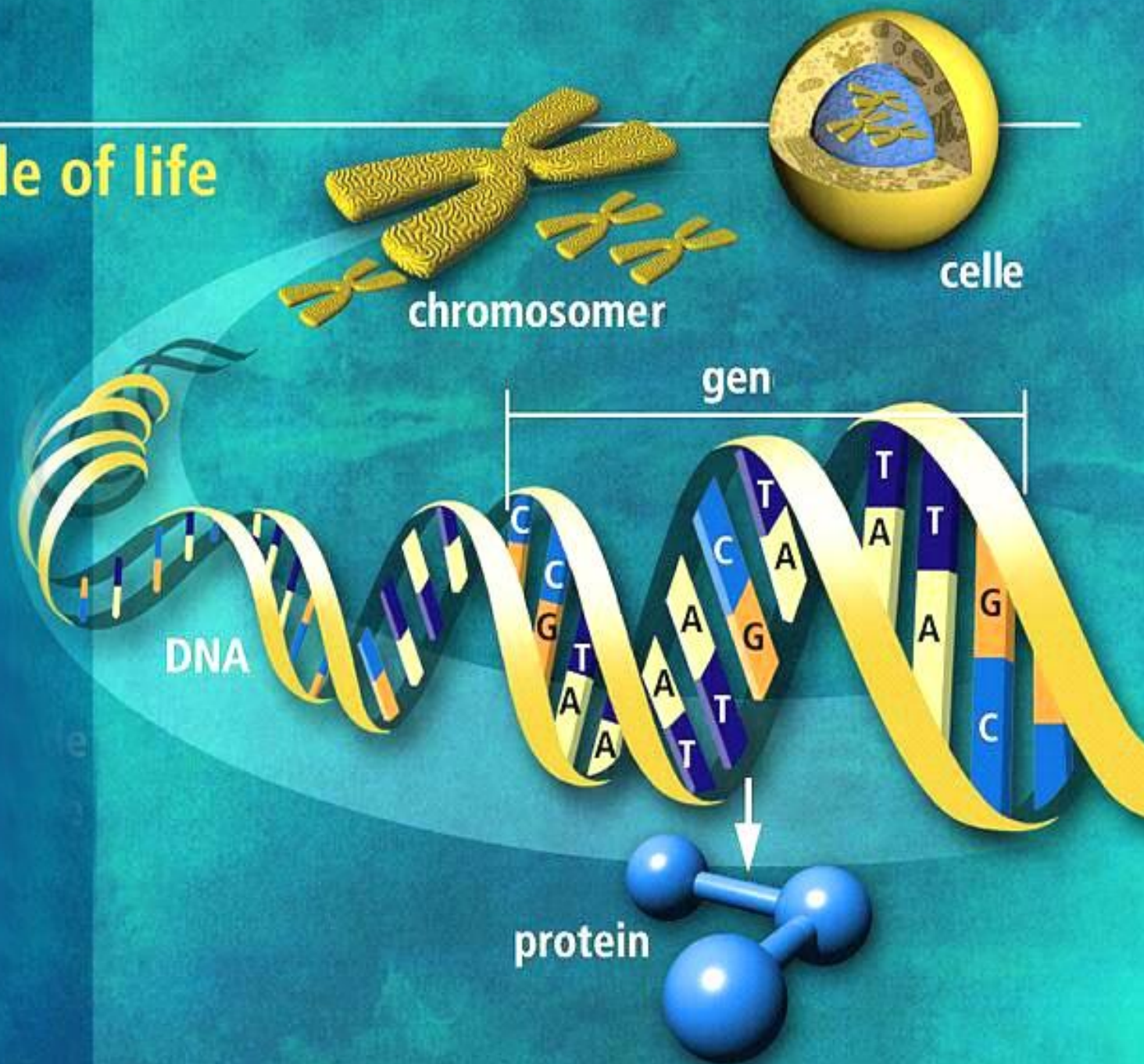
● **114 foredrag**
11.000 tilhørere
116 timer med foredrag

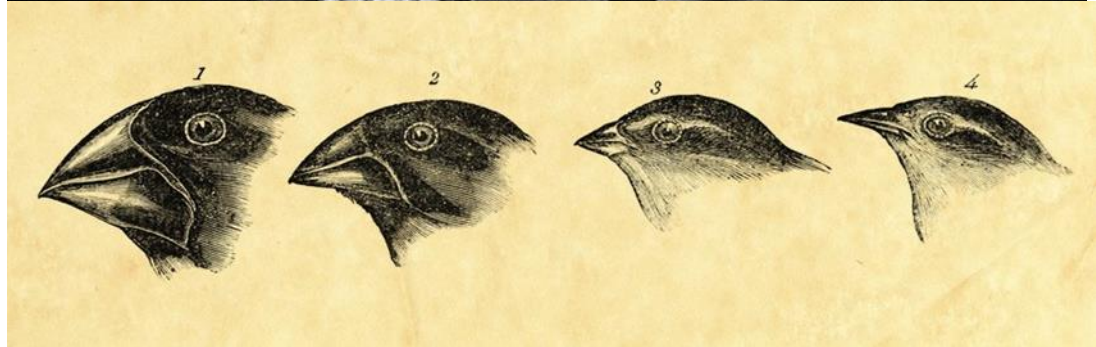
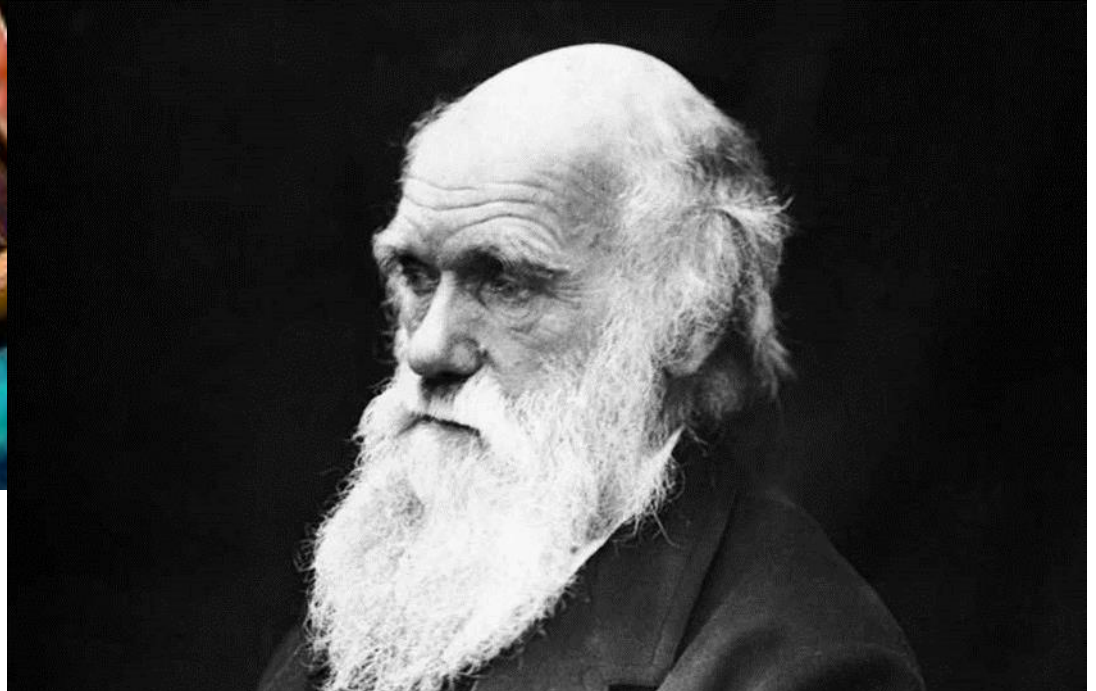
● **19 åbne møter**
1900 deltakere
+ video

● Malmø   ● København
● København

DNA

the molecule of life

Fruit Fly

44%

Mouse

92%

Yeast

26%

Plant

18%

Chimp

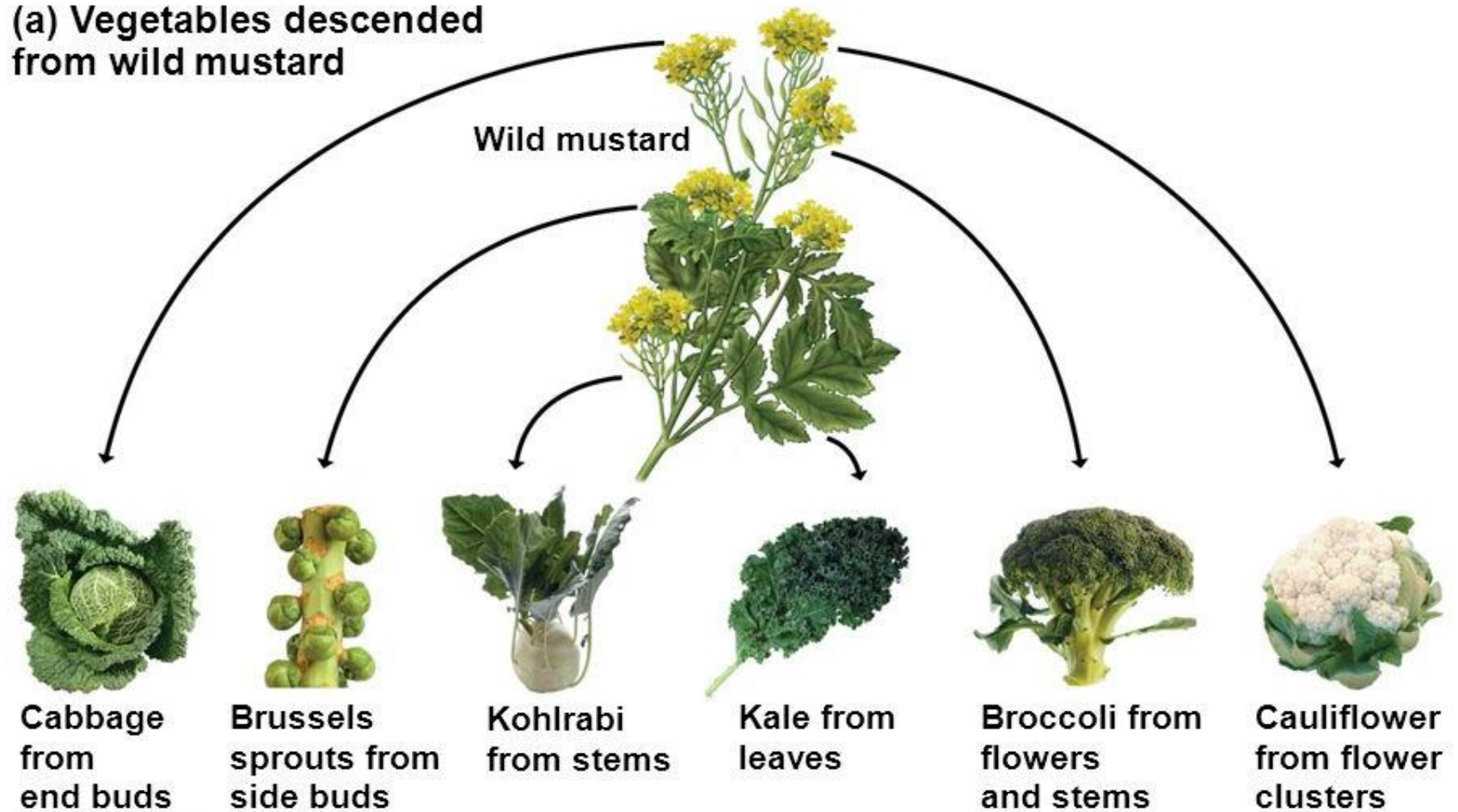
98%

Konvensjonell avl

(a) Vegetables descended from wild mustard

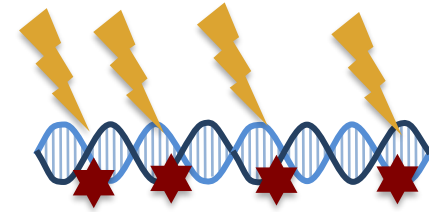

Konvensjonelle avls- og foredlingsmetoder

Cellefusjon

Stråling / kjemikalier

**Lese, skrive og
redigere DNA**

GENOME SEQUENCING

Reduced!
\$1,000

I GENialt: Vil kartlegge verdens biodiversitet for fremtiden

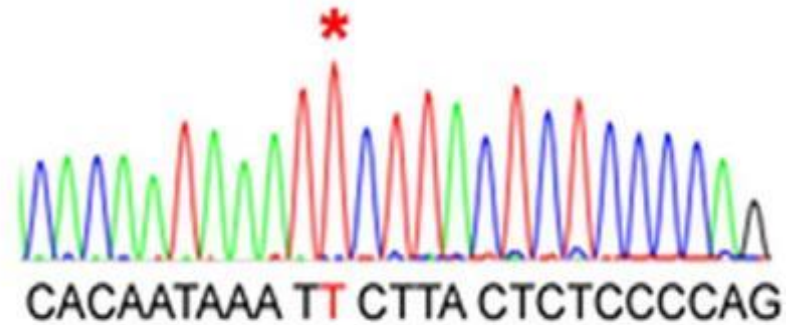
Vi har bare inngående kjennskap til en liten del av jordas biodiversitet. Det vil Earth Biogenome Project gjøre noe med. Foto: iStock.

Earth Biogenome Project er verdens største biologiprojekt. I løpet av ti år er målet å kartlegge alle kjente arter av sopp, planter og dyr, til sammen 1,5 millioner arter.

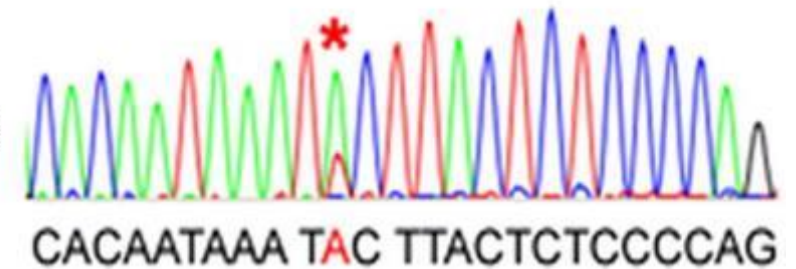
Informasjon om dyr og planters DNA – i avlen

(b) 252

(c) 1283

Synthia er her!

Kunstig liv er skapt. Guden heter Craig Venter, men forskere og filosofer er ikke helt enig i hvordan man skal ta i mot dette nye livet.

FOTO: ILLUSTRASJONSFOTO: COLOURBOX

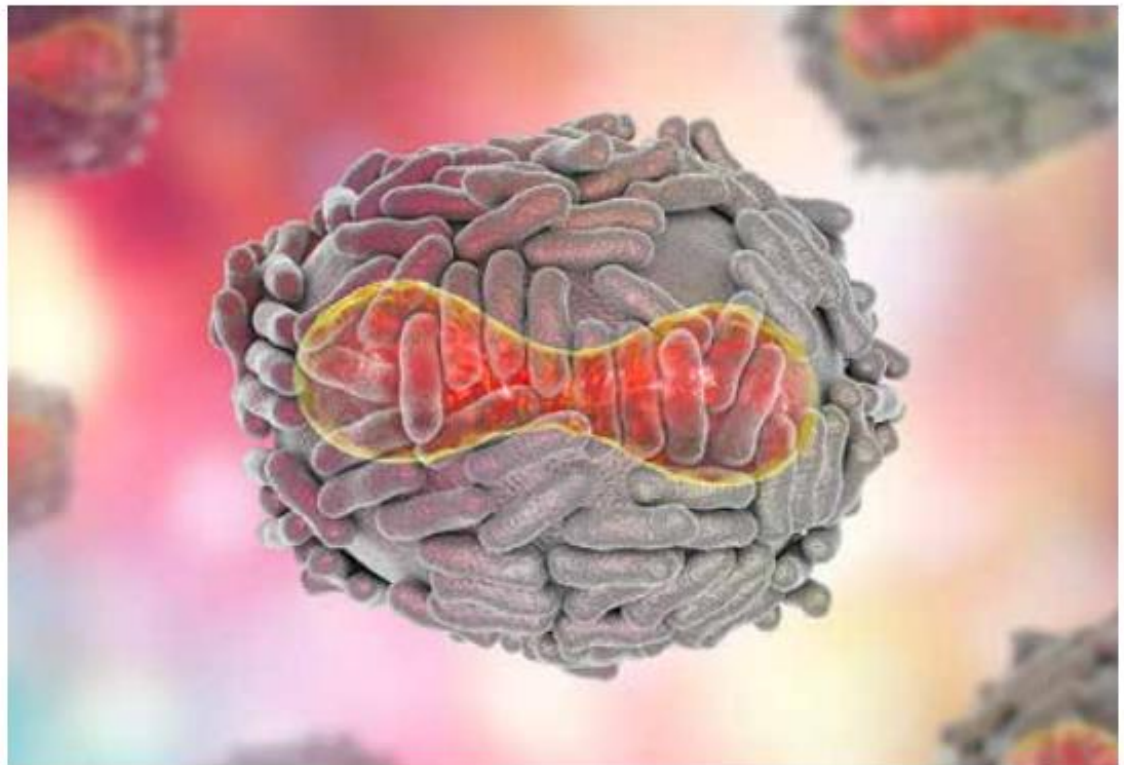
NRK, Mai 2010

Syntetisk koppevirus

laget fra DNA-biter sendt i posten

Forskere har laget syntetisk hestekoppevirus, som er en slektning av koppe-viruset som smitter mennesker. Viruset ble satt sammen av kjemisk fremstilte DNA-biter som ble bestilt fra et bioteknologisk firma. Men hvorfor gjorde forskerne dette? Og burde de holdt resultatet for seg selv?

Av Hilde Mellegård

Grafisk fremstilling av koppevirus. Foto: iStock.

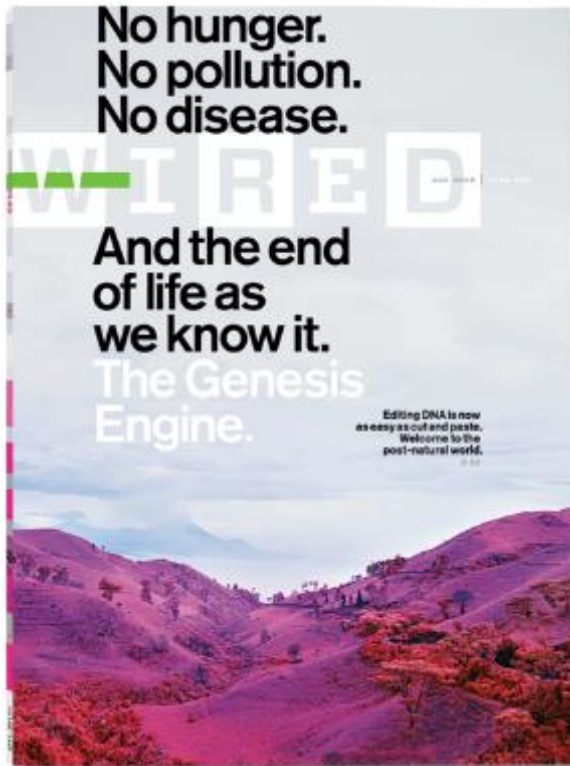

Andel GMO i verdens landbruks-produksjon:

- Soya 83 %
- Bomull 75 %
- Mais 29 %
- Raps 24 %

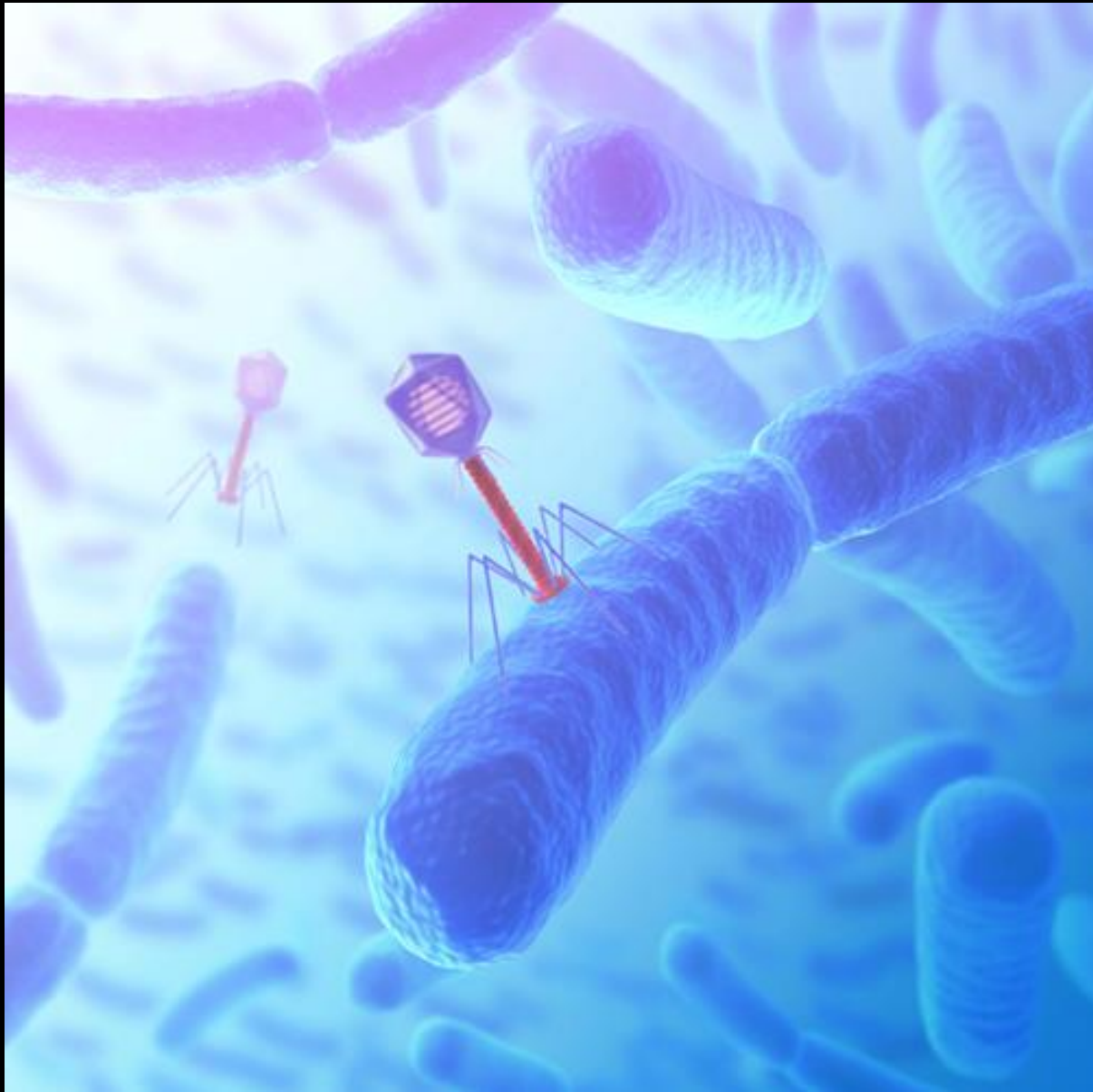
CRISPR

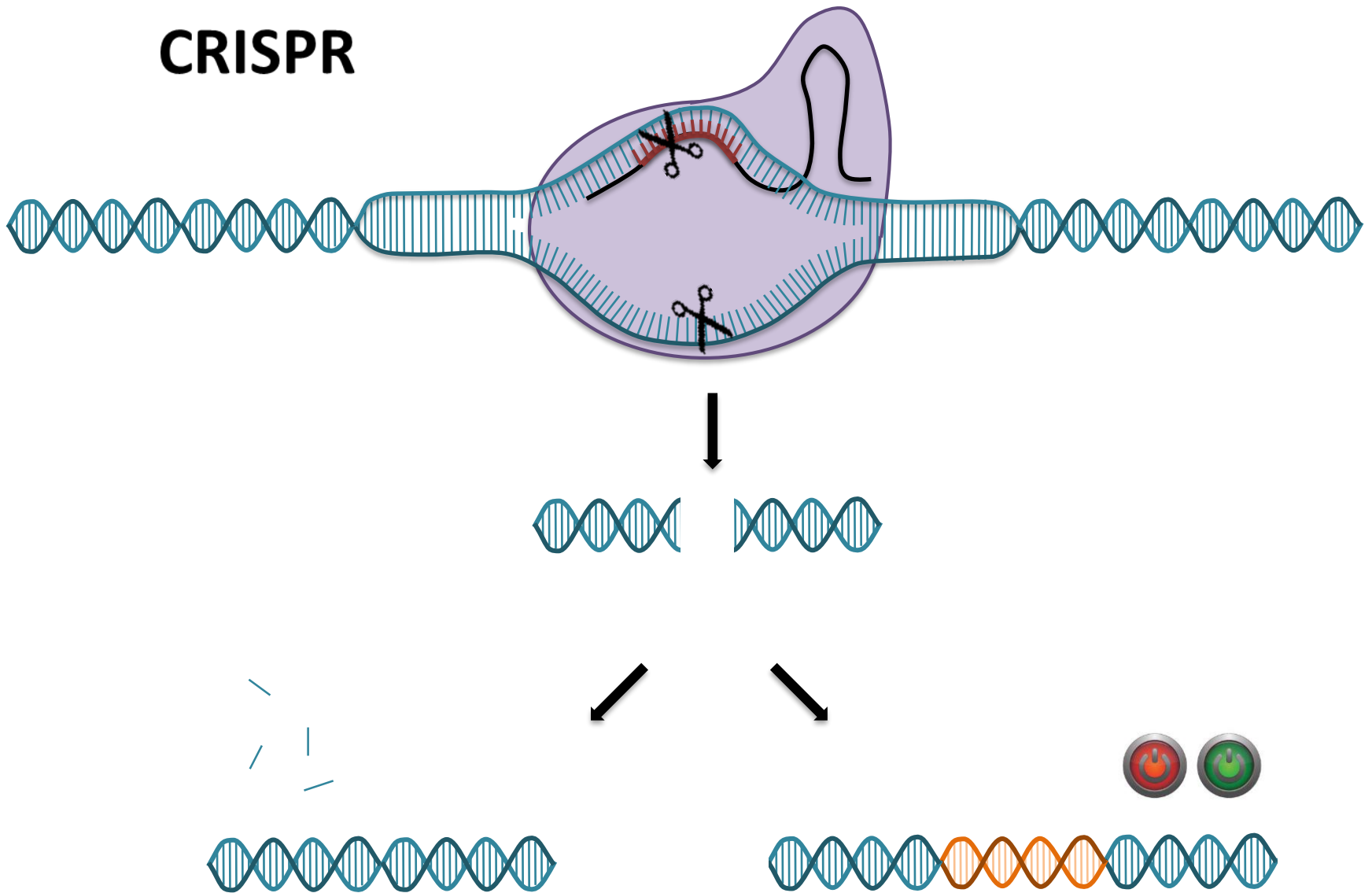
The life editor

Gjør-det-selv-biologi

CRISPR

Kan brukes i alle
levende organismer

Har gjennomført første genendring inne i et menneske

Amerikanske forskere har for første gang forsøkt å permanent endre gener inne i kroppen til et menneske. Målet er å kurere en sykdom.

Brian Madeux sier han er beæret over å få være den første som får behandlingen han selv håper skal være revolusjonerende.

FOTO: ERIC RISBERG / AP

Genredigering

Dagbladet, 28.11.18

Hevder verdens første genredigerte mennesker er født: - Et alvorlig etisk brudd

Nå starter myndighetene etterforskning.

VIL FOREBYGGE HIV: Den kinesiske forskeren He Jiankui hevder å ha bidratt til å lage verdens første genredigerte barn. Det gjorde de for å gjøre barna resistente mot hiv-viruset. Foto: AP / NTB Scanpix

Tomat resistente mot soppinfeksjon

Nekrasov *et al.* 2017

Mais som bedre tåler tørke

«Bryter» fra annen mais-variant satt inn

Shi *et al.* 2017

Hvete som er resistent mot meldugg

Wang et al. 2014

CRISPR for Longer Cashmere Fibers

Oct 24, 2016

Rewriting Life

First Gene-Edited Dogs Reported in China

Verdens første laks uten kjønnsceller

ROLF BRUDVIK EDVARDSEN | HAVFORSKNINGSINSTITUTTET I BERGEN | ANNA WARGELIUS

OPPDATERT: 01.MAR.2016 10:09 | PUBLISERT: 29.FEB.2016 21:54

Fremtidens mat

Hva vil forbrukerne?

Top EU court: GMO rules cover plant gene editing technique

Robert-Jan Bartunek

4 MIN READ

BRUSSELS (Reuters) - Crops obtained by plant breeding technique mutagenesis should fall under laws restricting the use of genetically modified organisms (GMOs), Europe's highest court said on Wednesday, in a victory for environmental campaigners.

Vurdering av GMO-er i genteknologiloven

Miljø

Bærekraft

Etikk

Helse

Samfunnsnytte

Desember 2018

Bioteknologirådet:
**Forslag til oppmyking av regelverket
for utsetting av genmodifiserte
organismer.**

Oslo

Hamar

Trondheim

Ås

Tromsø

Bergen

04.12.18

Statsråd Ola Elvestuen

DET KONGELEGE
KLIMA- OG MILJØDEPARTEMENT

Temao

29. APRIL 2019

GMO og etik i en ny tid

I denne udtalelse taler Det Ethiske Råd for, at det er tid for en ny debat om genmodificerede planter. Det er ændringen af planten, ikke teknikken, som bør være afgørende for en godkendelse. Alle planter med nye egenskaber bør screenes, uanset om de er udviklet med genteknologi eller traditionel forædling.

Klimaudfordringer skaber behov for nye planter

**DET
ETISKE
RÅD**

Bioteknologi i klasserommet:

Skoleprosjekter for ungdomsskolen og videregående

Ungdomsskolen: Et digitalt univers i bioteknologi og livsvitenskap

- Egne fagsider på www.bioteknologiradet.no/skole
- Pilot og utvikling i samarbeid med Ris skole i Oslo
- Nasjonal lansering høst 2019

En glad laks?

Lag

Tildel

Hva skjer med energidrikken i kroppen?

Lag

Tildel

Genbokas hemmeligheter

Lag

Tildel

Framtidas potetgull?

Lag

Tildel

Hvorfor studere vi dyr for å få kunnskap om mennesker?

Lag

Tildel

Medisin tilpasset dine gener

Lag

Tildel

Interessert?

Vi arrangerer workshop for lærere 12. juni

Tid: Onsdag 12. juni kl. 12-15

Sted: Universitetet i Oslo, Blindern

Maks deltakere: 50

Mer info og påmelding på:

www.bioteknologiradet.no/arrangementer

Frist: 21. mai.

Bioteknologirådet

UiO : Livsvitenskap
Universitetet i Oslo

Forskningsrådet

Støttet av Norges forskningsråd

To digitale prosjekter for videregående skole:

Genetiske selvtester

DNA i kriminalsaker

Bioteknologirådet

vitens.no
NATURFAGSENTERET

Genetiske selvtester: Hjelp bloggeren Genja!

1 – Genetisk kode

Gener er oppskrifter på proteiner som igjen er med på å bestemme egenskapene våre. Den genetiske koden er rekkefølgen av basepar langs DNA-trådene.

Åpne

2 – Hva er en gentest?

En gentest er en analyse av noen eller alle gener i kroppen. Gentester kan fortelle om dine arvelige egenskaper og risiko for sykdommer.

Åpne

3 – Hvor nyttig svar gir testen?

Det er stor forskjell mellom ulike typer gentester når det gjelder hvor presise svar de gir og hvor nyttig denne informasjonen er.

Åpne

4 – Skriv innlegg til Bioteknologirådet

Bioteknologirådet inviterer deg til å sende inn ditt synspunkt på gentester. Noen synspunkter vil bli publisert på nettsidene deres.

Åpne

DNA i kriminalsaker

I media hører vi ofte at kriminalsaker blir oppklart ved hjelp av DNA-analyser. Men hvordan foregår slik analyser?

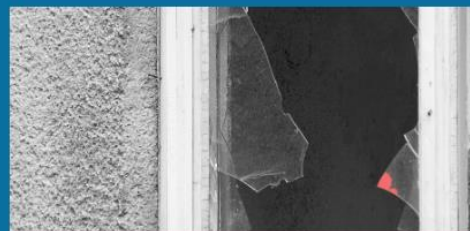
Denne læringsressursen er utviklet av Bioteknologirådet og Naturfagsenteret.

1 – DNA-analyser

Følg politiet og rettsgenetikere i arbeidet med å oppklare et innbrudd ved bruk av DNA-analyser.

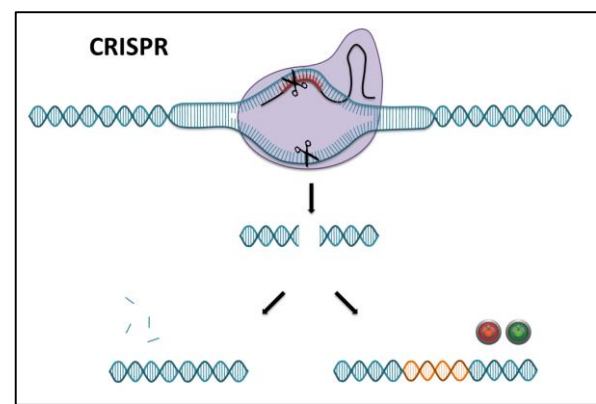
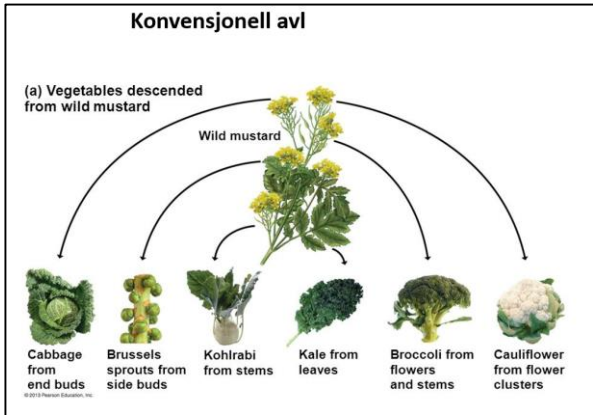
Åpne

2 – DNA-register og ny teknologi

Bruk DNA-registeret og informasjon om slektninger til å finne nye spor.

Åpne

Desember 2018

Bioteknologirådet:

Forslag til oppykning av regelverket for utsetting av genmodifiserte organismer.

Bioteknologirådet

<p>En glad laks?</p> <p>Lag Tittel</p>	<p>Hva skjer med energidrikken i kroppen?</p> <p>Lag Tittel</p>	<p>Genbokas hemmeligheter</p> <p>Lag Tittel</p>
<p>Framtidas potetgull?</p> <p>Lag Tittel</p>	<p>Hvorfor studere vi dyr for å få kunnskap om mennesker?</p> <p>Lag Tittel</p>	<p>Medisin tilpasset dine gener</p> <pre> AGAGTCTAGAAATGTACCG TCTGTGGCTCCAGCTCGATCC ATCATTAGAGGAAGCGATCG GTCTTTATCGATCAAA CGAA TAGCACTGTCAACACA CAGTA TGAAAATCTGCCGACCG GC TCTCTGGCTCCAGAACTCTGT AAAGTAGCAGCTAACCGCA </pre> <p>Lag Tittel</p>

viten.no

<p>1 – Genetisk kode</p> <p>Gener er oppskriftler på proteiner som igjen er med på å bestemme egenskapene våre. Den genetiske koden er rekkefølgen av basepar langs DNA-tråden.</p> <p>Apne</p>	<p>2 – Hva er en gentest?</p> <p>En gentest er en analyse av noen eller alle gener i kroppen. Gentester kan fortelle om dine arvelige egenskaper og risiko for sykdommer.</p> <p>Apne</p>
<p>3 – Hvor nyttig svar gir testen?</p> <p>Det er stor forskjell mellom ulike typer gentester når det gjelder hvor presise svar de gir og hvor nyttig denne informasjonen er.</p> <p>Apne</p>	<p>4 – Skriv innlegg til Bioteknologirådet</p> <p>Bioteknologirådet inviterer deg til å sende inn ditt synspunkt på gentester. Noen synspunkter vil bli publisert på nettsidene deres.</p> <p>Apne</p>

Kjøtt 2.0

Åpent møte 6. juni i Oslo
(strømmes)

Takk for oppmerksomheten!

nyhetsbrev – www.bioteknologiradet.no

facebook.com/bioteknologiradet

@biotekradet

Bioteknologirådet

Mammut på Hardangervidda?

Kloning og gjenoppliving av utryddede arter

Lag Tildel

The image shows a mammoth with large, curved tusks standing on a rocky outcrop. The background is a dramatic, cloudy sky with a hint of a sunset or sunrise. The image is framed within a social media-style post with a title and two buttons at the bottom.

Med hjelp av moderne genteknologi kan det bli mulig å gjenopplive utryddede dyrearter.

Dere er en forskergruppe på tur til Sibir der målet er å gjenopplive den utryddede arten mammut.

Hvorfor døde mammuten ut?

Bør vi gjøre det?